

Усі вилучені речі та документи вважаються тимчасово вилученим майном, і на протязі доби вирішується питання про визнання їх речовими доказами або проводяться інші передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України дії (наприклад, огляд, дослідження тощо).

Важливим у проведенні обшуку є залучення спеціаліста. За даною категорією злочинів така рекомендація стає обов'язком, це пов'язано із специфікою такої фіктивної діяльності. Вибір особи, яка володіє спеціальними знаннями залежить від місця проведення обшуку. Наприклад, якщо обшук проводиться у нотаріальній конторі, то доцільно запросити спеціаліста з нотаріальної справи, який швидко віднайде криміналістично значущі документи, зможе зорієнтувати слідчого щодо ефективності їх дослідження та подальшого зберігання. Поряд з цим, можуть залучатися такі спеціалісти: з державної реєстрації суб'єктів підприємництва, з бухгалтерського обліку, фінансисти, з банківської справи, у сфері комп'ютерних технологій тощо.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 квіт. 2013 р.: (Офіц. текст). - К.: ПАЛІВОДА А. В., 2013. - 328 с.
2. Білоус В. В. Проблеми методики розслідування фіктивного підприємництва : 12.00.09 / Василь Васильович Білоус. - Х., 2004. - 256 с.

Особливості проведення огляду документів при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з фіктивним підприємництвом та діяльністю «конвертаційних центрів»

Патик Л.Л., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

Важливою слідчою (розшуковою) дією, що проводиться при розслідуванні фіктивного підприємництва є огляд, який здійснюється з метою виявлення і фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення. Огляд проводиться відповідно до ст. 237 КПК України і поділяється на такі види: а) місцевості; б) приміщення; в) речей; г) документів [1, с. 135]. За даною категорією кримінальних проваджень проводяться огляди приміщень, речей та документів. Останній має низку особливостей, тому слід зупинитися на тактиці його проведення.

Відповідно ч. 5 ст. 237 КПК України, при проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завірненням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

Огляд документів складається з: 1) дослідження зовнішнього вигляду та змісту документа; 2) ретельного дослідження з метою виявлення можливих змін у тексті (підчистки, дописки, сліди травлення, вклеєні літери, цифри тощо). Звичайно, глибоке дослідження здійснює експерт, однак слідчий також може виявити характерні ознаки способів підробки.

Оглядаючи документ встановлюється таке: 1) загальний вигляд документа: вид документа (свідцтво, посвідчення особи, довідка, звіт, декларація тощо); ким і коли виданий або виготовлений документ, кому адресований, кому належить; який зміст документа, якими реквізитами наділений; зовнішній вигляд документа (якість паперу, чорнил, тексту, чистий чи забруднений,

зім'ятій тощо); 2) значення оглядуваного документа для розслідування: знаходження документа у визначеному місці та у конкретної особи; змісту документа, що свідчать про факт та важливих для розслідування обставин; встановлення ознак, що вказують на внесення в документ змін; 3) ознаки, що індивідуалізують документ та дозволять найбільш повно описати його у протоколі [2, с. 194-196].

Дослідження зовнішнього вигляду та змісту документа полягає у вчиненні таких дій: 1) перевірити наявність усіх реквізитів, що встановлені для даного документа (бланк, відбитки печаток, номер, дата, підписи посадових осіб тощо); за необхідності порівняти документ із зразком; 2) встановити відповідність виду печатки чи штампу назві організації, яка має його проставляти, чи немає протиріч між текстами відбитків; 3) шляхом вивчення інструкції з оформлення такого документа та допитом осіб, які його оформляють встановити чи уповноважена особа підписала цей документ; 4) вивчити зміст документа, встановити чи не суперечить він загальновідомим фактам чи обставинам, відомим слідчому; 5) порівняти дату на документі та стан ліній перегинів (чи свіжі, чи старі), враховуючи що дряхлі лінії перегину на документі датованому недавнім числом, та слабкий їх прояв на документі зі старою датою характерні для підроблення; 6) оглядом місця пересічених штрихів з лініями перегину перевірити чи немає розпливів барвника штрихів, оскільки це свідчитиме про дописку; 7) оглядаючи зворотну сторону документа встановити чи немає дзеркального відображення початкового тексту, виконаного олівцем з натиском або за допомогою копіювального паперу тощо; 8) звернути увагу на форму країв документа, величину інтервалів між краями та текстом з метою встановлення чи не відірвана (відрізана) частина документа для зміни його початкового змісту [3, с. 998].

Оглядаючи особисте листування, записники, «чорну» бухгалтерію фіктивних підприємств, основну увагу рекомендується приділяти аналізу їх змісту. Доволі часто це дозволяє одержати важливу інформацію: стосовно співучасників підозрюваного, про яких раніше не було відомостей; встановити розміри та масштаби злочинних операцій; отримати адреси та телефони осіб, які можуть бути співучасниками чи свідками у кримінальному провадженні; виявити організатора злочинної групи; отримати дані, що характеризують особу підозрюваного та інші обставини, які можуть мати значення для розслідування [4, с. 144].

Під час огляду документів у розслідуванні даної категорії кримінальних правопорушень у слідчих виникає низка труднощів. Насамперед, це виявляється в незнанні і нерозумінні тієї інформації, яка є в документах, що використовуються. Труднощі в дослідженні документів полягають в одержанні необхідних даних, у зборі доказової інформації, у вивченні операцій, виконаних суб'єктом підприємницької діяльності, що відображені в документах. У більшості випадків це виявляється у невмінні визначити, які документи підтверджують ті чи інші дії суб'єкта господарської діяльності, за якими документами можлива перевірка і контроль виконаних операцій, а також якими методами можливо визначити та встановити порушення фінансово-господарського законодавства [4, с. 146]. Тому, залежно від виду документів, доцільним буде до їх огляду залучати відповідних спеціалістів різних галузей, зокрема, у банківській сфері, економістів, бухгалтерів, технологів, техніків, спеціалістів з електронно-обчислювальної техніки та програмування тощо.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 квіт. 2013 р.: (Офіц. текст). - К. : ПАЛІВОДА А. В., 2013. - 328 с.

2. Осмотр места происшествия: справочник следователя. - 2-е изд. - М.: «Юридическая литература», 1982. - 272 с.
3. Справочная книга криминалиста / за ред. Н. А. Селиванова. - М.: Издательство НОРМА, 2000. - 727 с.
4. Білоус В. В. Проблеми методики розслідування фіктивного підприємництва : 12.00.09 / Василь Васильович Білоус. - Х., 2004. - 256 с.

Розслідування корисливо-насильницьких злочинів вчинених організованою групою

Пізняхівський В.Ф., студент КМ-2А курсу ННІЗН НАВС Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Лук'янчиков Б. Є.*

При розслідуванні злочину про напад на громадян або організації, підставою для висунення версії про його вчинення саме організованою групою можуть бути такі обставини: а) груповий характер нападу - виявлення на місці події слідів рук, взуття, паління, слини, які належать різним особам, а також слідів застосування різної зброї (різнохарактерних куль, гільз, різних за формою колото-різаних ран та ін.); б) озброєність групи - сліди застосування зброї сучасних зразків, зокрема автоматичної; в) попередня підготовка до здійснення нападу та приховання слідів злочину - сліди, які свідчать про тривале спостереження за об'єктом, гарну орієнтацію злочинців на об'єкті нападу, спеціальне екіпірування злочинців (маски, рукавички, міліцейська форма, вибір найбільш зручних та безпечних шляхів підходу і відходу та ін.); г) високий рівень оснащення та озброєності злочинної групи - використання при нападі крім сучасної зброї швидкісних автомашин, які дозволяють втекти від переслідування, засобів зв'язку для оперативного обміну інформацією між виконавцями злочину, різних високоефективних знарядь та допоміжних засобів; д) не випадковий вибір об'єкта посягання - банки, пункти обміну валюти, великі магазини та склади, інкасатори, водії великовантажних автомашин, які перевозять коштовні вантажі, туристичні автобуси, заможні громадяни з проникненням у їхнє житло і ін.; е) особлива зухвалість злочинних дій на місці події - прилюдний напад у центрі міста, значна кількість вбитих та поранених людей, у тому числі випадкових; є) продуманість злочину за способом, часом та місцем вчинення; ж) погодженість дій злочинців на місці події - злагодженість, чіткість виконання кожним учасником нападу своїх функцій (ролей) в умовах швидкоплинності нападу, у тому числі повна відсутність переговорів злочинців один з одним та ін.

При наявності зазначених ознак слідчому необхідно завжди висувати версію про вчинення злочину організованою групою та здійснювати відповідні заходи щодо її перевірки.

Насамперед варто спробувати підкріпити цю версію іншими даними. Для цього слідчий повинний доручити співробітникам оперативних підрозділів встановити, чи не знаходяться в них під оперативним контролем організовані групи, члени яких виношували плани здійснення подібних розслідуваному злочинів, а також провести ретельний аналіз усіх наявних оперативних даних на осіб, які входять в ті чи інші групи, та перевірити їх на причетність до розслідуваного нападу.

При позитивному результаті слід оцінити наявну інформацію з погляду проведення спільних слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів.

І, нарешті, необхідно вивчити матеріали нерозкритих кримінальних проваджень про однотипні злочини, вчинені за певний період у даному регіоні,